

שמונה עשרה, מפגש שני, ברכות ראשונות

עולם האצילות

* מתוך ביאור שעוד לא יצא לאור על הסידור של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

תפילת שמונה עשרה היא המרכז והעיקר של התפילה. על דרך הסוד חלק זה מכון כנגד עולם האצילות- עולם הנוכחות האלקית המוחלטת שאין בו תחושת מציאות מלבד מציאות ה'. כל חלקי התפילה שקדמו לשמונה עשרה משמשים כהכנה וכהתקרבות, עליה בהדרגה מעולם לעולם, עד הכניסה אל המלך. הכניסה המתרחשת בשלב זה היא גם סיבת המנהג לפסוע לפני תפילת שמונה עשרה שלוש פסיעות קדימה המבטאות את הכניסה להיכל המלך דרך חדרים שונים, הנמצאים זה לפני זה וכן שלוש פסיעות אחרונות בסיום התפילה המבטאות את היציאה. נוסף על כך, תפילת שמונה עשרה מתחילה ומסתיימת בכריעות - המסמלות גם הן את הכניסה והיציאה ממחיצתו של המלך - אנו משתחוים בכניסתינו וביציאתינו מהפגישה עם המלך. תפילה זו נקראת "תפילת העמידה" ונאמרת בעמידה דווקא, משום שהיא מושגת כולה על תחושת העמידה מול ה' והדיבור הישיר אתו, זו גם הסיבה שהיא מנוסחת תמיד בלשון נוכח - "אתה". מטעם זה, תפילה זו נאמרת בלחש, משום שבתפילה כל אדם ואדם מהקהל עומד לעצמו מול ה'. המתפלל הריהו כאדם הנכנס לראיון אצל המלך, שאף אם הוא מוקף אנשים - פונה הוא אל המלך בדבריו שלו, ואף המלך פונה אליו ומשיב לו באופן אישי. כך בתפילה, אף שהכל אומרים בדיוק את אותן המלים עצמן, לכל אחד יש את השיחה הייחודית והפרטית שלו עם ה'.

תפילת שמונה עשרה מורכבת משלושה חלקים: שלוש הברכות הראשונות בעיקרן הן ברכות שבח ועניין ההודעה וההכרה "לפני מי אתה עומד". לאחר מכן, מגיעות שלוש עשרה ברכות בקשה, הפותחות בבקשות אישיות ופרטיות וממשיכות בתפילות ובקשות הנוגעות לכלל האומה, גאולת העם והעולם. לסיום, באות שלש הברכות האחרונות, המשמשות כביטוי של פרידה, ביציאה מן המקדש הפנימי.

"אדני שפתי תפתח"

אֲדֹנָי שִׁפְתֵי תִפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ.

"O Lord, open my lips, so that my mouth may declare Your praise"

* מתוך ביאור שעוד לא יצא לאור על הסידור של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

פסוק זה מתהלים פותח את תפילת "העמידה" בבקשת סיוע לעצם יכולתנו להתפלל, שה' יעזור לנו להביע ולבטא את רחשי ליבנו בתפילה. בלשון הפסוק נעוצה בקשה אף גדולה יותר, שהתפילה לא תהווה מאמץ של מחשבה וריכוז בעבורנו, אלא שפינו ושפתינו יגידו מעצמם את התפילה.

ברכת אבות

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֱלֹהֵי יַצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל הַגָּדוֹל, הַגָּבוֹר וְהַנּוֹרָא, אֵל עֲלִיּוֹן, גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים, קוֹנֵה הַכֹּל, וְזוֹכֵר חַסְדֵי אֲבוֹת, וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ, בְּאַהֲבָה. מְלַךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמִגֵּן. בְּרוּךְ אַתָּה ה' מִגֵּן אַבְרָהָם.

"Blessed are You, Lord our God and God of our fathers, God of Abraham, God of Isaac and God of Jacob; the great, mighty and awesome God, God Most High, who bestows acts of loving-kindness and creates all, who remembers the loving-kindness of the fathers and will bring a redeemer to their children's children for the sake of His name, in love. King, Helper, Savior, Shield. Blessed are You, Lord, Shield of Abraham."

* מתוך ביאור שעוד לא יצא לאור על הסיפור של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ברכת אבות היא מעין פתיחה לתפילת שמונה עשרה. התחלת הכל היא בהכרה האישית שכל אחד בונה בתוכו כלפי ה', מכוחה של הכרה זו אנו אומרים "אלוקינו" משום שרק לאחר שישנו יחס כלפי ה' אפשר להתחיל להתפלל. לאחר מכן אנו מציגים את עצמינו, מי אנו: אנו בניהם של אברהם, יצחק ויעקב, שהגיעו לקרבה אמתית עם ה', בזכותם אנו מתדפקים על פתחו של הקדוש ברוך הוא ומבקשים שיענה לנו. ביטויי השבח מרמזים אף הם על מידותיהם של האבות: "הגדול" מסמל את החסד מידתו של אברהם, "הגיבור" מסמל את הגבורה מידתו של יצחק, "והנורא", מידה המורכבת מתחושת קרבה וריחוק יחד, מסמלת את התפארת (שבנויה מסינתזה של דברים), מידתו של יעקב. החתימה בשמו של אברהם "מגן אברהם", היא משום זכות הראשונים שיש לו, בכך שממנו מתחיל הקשר שלנו עם הקדוש ברוך הוא.

ברכת גבורות

אַתָּה, גְּבוֹר לְעוֹלָם, אֲדֹנָי. מְחַיֶּה מֵתִים אַתָּה, רַב לְהוֹשִׁיעַ.
בְּקִיץ: מוֹרִיד הַטָּל. בְּחוֹרֶף: מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם.
מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד, מְחַיֶּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים, סוֹמֵךְ נוֹפְלִים, וְרוֹפֵא חוֹלִים, וּמְתִיר אֲסוּרִים,

וּמְקַיִם אֲמוּנָתוֹ לְיִשְׁרָאֵל עַד עַד. מִי כְמוֹךָ בְּעַל גְּבוּרֹת, וּמִי דוֹמֶה לָךְ, מֶלֶךְ מְמִית וּמְחַיֶּה וּמְצַמֵּחַ
יְשׁוּעָה. וְנֶאֱמַר אַתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְחַיֶּה הַמֵּתִים.

"You are eternally mighty, Lord. You give life to the dead and have great power to save. He makes the wind blow and the rain fall / He causes the dew to fall. He sustains the living with loving-kindness, and with great compassion revives the dead. He supports the fallen, heals the sick, sets captives free, and keeps His faith with those who sleep in the dust. Who is like You, Master of mighty deeds, and to whom can You be compared, O King who brings death and gives life, and makes salvation grow? Faithful are You to revive the dead. Blessed are You, Lord, who revives the dead."

* מתוך ביאור שעוד לא יצא לאור על הסידור של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ברכת גבורות היא ההמשך לפתיחת התפילה. אחרי שבברכה הראשונה הודענו "מי אנו", בברכה השנייה אנו מצהירים כלפי ה': "מי אתה". יש כאן שבח על הגבורה האלקית שהיא הכוח והעוצמה שבה ה' מנהיג את העולם. הגבורה מתגלית הן בדברים הנראים כשבירת הטבע והן בדברים הנחשבים אולי לפשוטים ויומיומיים. תחיית המתים, הנזכרת בברכה כמה פעמים ואף בחתימתה, היא הביטוי הבולט ביותר של הגבורה העליונה, לפועלו של ה' כנגד חוקיות העולם – שהרי בדרך הטבע סופו של כל דבר חי למות, ואילו ה' פועל כנגד הטבע ומחיה מתים. מידת הגבורה מתגלית גם בדברים הרבים הנחשבים לחלק מסדרי הטבע: הורדת הגשמים; השפעת מזון לכל החיים ועזרה וישועה לזקוקים להן. נקודה זו מדגישה שקיום הדברים הרגילים תלוי אף הוא בהתערבותו המתמדת של הקדוש ברוך הוא, ואילו כן, המציאות עשויה להגיע לידי חידלון.

"מוריד הטל", "משיב הרוח ומוריד הגשם"

בימות החורף, משמיני עצרת עד יום טוב ראשון של פסח אומרים "משיב הרוח ומוריד הגשם"; ובימות הקיץ, מחול המועד פסח ועד שמיני עצרת אומרים "מוריד הטל".

הזכרת הגשם כאן קשורה בגבורה ובעוצמה שיש בירידת הגשמים. הזכרתם משמשת גם הקבלה חיה ויומיומית לתחיית המתים: ירידת הגשם לארץ היא התחלה של הצמיחה - האדמה הצחיחה שהכל בה נראה כמת, שבה וקמה לתחיה. וכשם שזריעת הזרע וצמיחתו היא מחזוריות שבדרך הטבע, כך גם התחייה העתידה לבוא אחרי המוות היא שלב מובטח

במעגל החיים. גם הטל, כמו הגשם, משמש כמקור תחיה לצמחים, ובדברי חכמים מזכר אף הוא כמשל השייך לתחיית המתים: "טל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים".

הקדושה

בחזרת הש"ץ אומרים קדושה:

בְּקִדְיִשְׁךָ וּבְעֲרִיצְךָ, כְּנֵעַם שִׁיחַ סוּד שְׁרָפֵי קִדְשׁ הַמְּשֻׁלָּשִׁים לְךָ קְדֻשָּׁה, פְּכָתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר: קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. לְעַמְתָּם מְשֻׁבְּחִים וְאוֹמְרִים: בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ. וּבְדַבְּרֵי קְדֻשָּׁה כְּתוּב לְאָמַר: יְמֵלֶךְ ה' לְעוֹלָם אֱלֹהֵינוּ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּיָהּ:

"We will sanctify You and revere You, like the pleasant conversation of the assembly of the holy seraphim that recite holiness thrice over before You. As it is written by Your prophet, "and one calls to the other and says: Holy, Holy, Holy is the Lord of hosts; the entire world is filled with His glory. Those facing them, give praise and say: Blessed is the honor of the Lord from His place. And in Your holy words it is written, stating: The Lord will reign forever, your God, Zion, for every generation, Halleluyah."

* מתוך ביאור שעוד לא יצא לאור על הסידור של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

קדושה היא הכרזה פומבית של קהל ישראל המודיעים לכל: ה' הוא מרומם ומתנשא מעל ומעבר לכל מציאות, עד אין סוף. בהכרזה זו, שותפים כל הברואים - העליונים והתחתונים, אנו עומדים בשווה עם צבא המלאכים, באותה דרגה של ריחוק ופליאה, ואומרים: "קדוש". קטע זה מסתיים בתפילה ובתקווה שמלכותו של ה' תתגלה בעולם, הכל יכירו ויקבלו את שלטונו, ובמיוחד שתראה מלכותו ב"ציון" – במקום אשר בחר ה'. שהרי עם היות למרות שקדושת ה' נכונה בכל מקום ובכל זמן, כל עוד אין העולם מכיר בכך - הקדושה איננה שלמה.

ברכת קדושת השם.

אַתָּה קְדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ, וְקְדוּשֵׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סְלָה. כִּי אֵל מְלֶךְ גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הָאֵל הַקְּדוֹשׁ.

"You are holy and Your name is holy, and holy ones will praise You daily, Selah. Blessed are You, Lord, the holy God."

* מתוך ביאור שעוד לא יצא לאור על הסידור של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ברכת קדושת השם חותמת את הפתיחה של שמונה עשרה. לאחר הזכרת חסדי ה' בזיכרון האבות, גבורת ה' בעולמו בהווה ובעתיד, מתנשאת התפילה אל המהות, הקדושה. החסד והעוצמה הם גילויים חיצוניים ולעומתם הקדושה מתייחסת אל ה' בעצמו, אל היותו קדוש – דהיינו נעלה ומרומם מעבר לכל הגדרה, תואר ויחס. אף שהכינוי קדוש מתייחס במהותו רק

אל הקודש העליון, התואר 'קדושים' נזכר כאן כלפי המלאכים וישראל, כפי שנאמר בהמשך הברכה 'וקדושים בכל יום יהללוך'. משום שעתם היוותם יצורים בעלי גבול, הרי שבכל שעה שהם מתקשרים לקדוש ברוך הוא הם בעצמם נוגעים בקודש ובכך זוכים הם להתקרא 'קדושים'.